

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<i>Előfizetési díjak:</i>		A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják.	A lap szellemi részét illető cikkek a szer- kesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz- tári, — az esetlegesen reklamációk pedig a kiadóhivatálnak küldendők.
Egészévre — — — — —	8 kor	—	—
Félévre — — — — —	4 "	—	—
Vegyedévre — — — — —	2 "	Kéziratokat nem adunk vissza.	—

A katekizmus kérdése.

Varga Sándortól.

I.

Föltűnő dolog az, hogy a nagyméltóságu püspöki kar a középiskolák felsőbb osztályai számára az új Tanítási Terv-nek megfelelő tankönyvek megírására ezer korona pályadíjt tűzött ki, holott tulajdonképen legelső sorban egy, a célnak teljesen megfelelő katekizmusra volna szükségünk. Ennél is sokkal föltűnőbbnek látszik azon jelenség, hogy a katekizmus revideálása a püspökök, egyetemi tanárok és egynehány vidéki dogmatika tanárának leszen a föladata. (Közművelődés 1901. 52-ik sz.)

E két pont fölött elmélkedve, azon következtetésre jutok, hogy a katekizmus revideálására a középiskolai hittanárokat a nmlsgu püspöki kar nem tartja hivatottaknak, vagyis képeseknek. E tekintetben bármilyen keménynek látszik is e kifejezésem, de lelkem teljes meggyőződésével állítom, hogy a katekizmus revideálása csakis a hittanárokat illetheti meg, ha arról van szó, hogy a használatban levő katekizmusokat átnézzék, ezekből a legmegfelelőbbet kijelöljék és ebből is azon részeket, a melyek eddigelé megtaníthatók nem voltak, vagy kiküszöböljék, vagy érthetőbb alakba öntsék. Szerintem csak ezután következnie a főtanhatóságnak a szó legszorosabb értelemben vett ama revíziója, hogy: ezen átalakított katekizmusban nem fordul-e elő valami katolikus dogmaellenes dolog?

Vajjon mi indokolja azon nézetemet, hogy a katekizmus revíziója minket, hittanárokat illet meg? A telet erre nagyon egyszerű és pedig az: hogy csak mi tanítjuk évek (sőt egyik-másik évtizedek) óta a katekizmust. Hetenkint két órában vesződünk ennek a megértésével és évek óta megfigyeltük ama paragrafusokat, a melyek egészben vagy részben alaki vagy anyagi nehézségek miatt meg nem taníthatók. Ellen-

ben úgy a püspöki kar, mint az egyetemi és vidéki dogmatika tanárok a katekizmus tanításával vagy épen soha sem foglalkoztak, vagy igen keveset s esetleg csak az elemi iskolákban e csekély rész is.*

A másik indokom az, hogy a középiskolák felsőbb osztályaiban előadott hittananyag csakis a katekizmusban foglalt igazságoknak bővebb ismertetésével foglalkozik. Ha tehát a felsőbb osztályokra képesek a hittanárok tankönyveket szerkeszteni, e képesség nem tagadható meg a katekizmus megszerkesztésére, jobban mondva átalakítására vonatkozólag sem.

Nagyon természetesnek fogja tartani azt mindenki, hogy eme soraimmal nem kívánom a nagyméltóságu püspöki karnak az ezen irányban tett vagy teendő intézkedéseit bírálat alá venni; de az még természetesebb, hogy ha a tanügy érdekében több évi tapasztalatom és meggyőződésem után valamit tehetni gondolok, azt semmi esetre se hallgassam el.

Mivel a tanítási Terv, ideiglenesen, az ország összes katolikus középiskolái számára a Kis Katekizmust írja elő addig, a míg „a Közép Katekizmus megfelelő átdolgozásban és megrövidítésben nem részesül“, önkényt értetődik, hogy az általam fölvetett kérdés csakis a Közép Katekizmusra vonatkozhatik. Én a revíziót alaki és anyagi tekintetben kívánám keresztülvinni és azt szeretném, hogy ha a főtanhatóságunk a mi meghallgatásunk nélkül, a jelzett bizottság által reformálja a katekizmust, legalább e becses lap útján e két szempontra a figyelmét felhívjam.

A katekizmus alaki oldalát tekintve legszükségebbnek tartom azt, hogy az egyes paragrafusok összefüggő, elbeszélő formában dolgoztassanak át. Ezen eszmével eddigelé tüzetesebben tudtom szerint csak magam foglalkoztam. A nyolcvanas években a „Közművelődés“ hasábjain írtam róla, a nélkül, hogy valaki mellette vagy ellene állást foglalt volna. Mikor azon-

* Bátran hozzávethetjük, hogy nem is értenek hozzá.

ban az erd. róm. kath. tanárok Marosvásárhelyt tartott kongresszusán szóba hoztam a katekizmusban levő kérdések kiküszöbölését, csak egyetlen tag helyeselte ezen eszmét. Ezen tapasztalaton okulva, nem tartom lehetetlennek azt, hogy épen kartársaim fognak ezeu eszme ellen legelső sorban állást foglalni. De engemet ez nem riaszt vissza attól, hogy e tekintetben való meggyőződésemet elégséges érvekkel igazoljam.

Előre látom, hogy mint fog a közvélemény e tervezetem ellen sikra szállni. Gyanítom ezt onnét is, hogy midőn ezen eszmét a kongresszuson fölvettem, nemcsak olyan megbotránkozást vettem észre az arcon, mintha valami dogmaellenes ügyet hoztam volna fölszínre, hanem kebelbeli barátaim közül is egyik-másik (ugy négy szem között) ezen eszmét s vele kapcsolatosan engemet is bolondnak nevezett.

Én azt hiszem, hogy ilyen előzmények után bárki is véglegesen beadta volna s fölhangyott volna egy olyan tervezettel, a melyet mindenki perhorreskál. Nekem azonban a katekizmus ügye olyan fontosnak látszik, hogy kész vagyok az egész világ előtt esztelelnem látszani, ha az én meggyőződéseim szerint e tervezettel annak megtanításán valamit könnyíthetek.

Az alsó papság helyzete.

— Csiki. —

Annyi a jótakaró orvosa a mai anyaga és erkölcsi szegénységben vergődő világnak, a bány ember csak tolat veszen kezébe, a bány nyilvános helyen vagy körben beszél, működik. Ezer okát is lelki a bajnak s ugyanannyi orvoságot tudnak reá. S esodálatos, nem javulunk, nem gyógyulunk, de maradunk, a hogy voltunk. De hát miért? Mert régi szokása a magyaroknak, hogy a szónál nem jut tovább, cselekvésre nincs ideje, nincsen kedve. De azért is, mert senki magában, csupán másban látja és keresi a baj okát. Másról várja az anyagi segítséget, másról az erkölcsi javulást is, ő maga irtózik ettől s nem talál amarra valót vagyonában.

A székelység ügyéről szólunk. Mint egykor a ruthén akcióval, ugy foglalkoznak ujabban ezzel. S e kérszées jóakarataknak eredménye a fölfeledés, hogy a székelyek szegények s erkölestelenek. Sok igazuk van. De abban már tévednek, sőt egyenesen rosszakaratról vádolhatók, hogy ez erkölestelenség okozójai egyenesen és egyedül a papságot, a hitoktatásban tnisított hanyagságát találják. Ez ugyebár, röviden annyit jelentene, hogy tudatlan ember erényes nem lehet s viszont ki kellő vallási ismeretekkel bir, az erkölestelen soha sem lehet. Avagy nem inkább a nevelés az erkölcsös élet alapja, nem-e a családi, az anyai nevelésben gyökerezik az jobban, mint az iskolai tanításban? A tanítás csak formát ad a szívben már megfogalmazott vallásos érzésnek.

Vagy azért van-e a pap csupán, hogy mindenki ott és ugy, a mikor, a hol és a kinek hogy tetszik szép honunkban lüthessen, rágalmazza? Avagy mindenek hibája már a miénk s csak az eredmény a másé? Fizetett béreucekkel ölték s ölik az egyház szolgájának tekintélyét. Sok helyütt ellene uszitották a népet, fizetéstket nem szolgáltatták tisztességesen és mégis ha baj van, ha anyagi vagy erkölcsi segítségre

van szükseég, a friss ujságok inye szerint szabadon gyalázott, megvetett és elnyomott papságot veszik elő.

Megselekszük ezt a többnyire papok által szerkesztett szépirodalmi társulati lapok is.

A capite foetet piscis.

A caput az intelligencia, mely lépten-nyomon a legrosszabb példával jár elől. Vagy azt gondolják, hogy a nép nem látja a nagyok viselt dolgait? Nem részletezem, elég legyen a képviselőválasztások szennyére utalnom. Ott vannak a bőti időben tartott kedélyes filléresték. Azokat is az intelligencia kezdette. Az eredmény elég szép, hisz ma már falun is nagybőjtben rendezik a táncmulatságokat. Mindmagaunyi büntánya, a mindkét nembeli ifjúság romlásának nem a legutolsó oka. Taníthat az ellen a pap, prédikálhat annyit, a menyeyit csak akar.

Hát a falusi főnök? Nem a szülők legvétkesebb gondatlanságának átka, mely ezer módon és formában pusztítja ki az iskolában vetett jó magot?

Csik-Szeredában az oltár-egylet — megérdemelné, hogy nagy betűvel irassék ki — a mult husvét másodnapján rendezett szecessziós táncestélyt. A mulatság csakugyan szecessziós volt, mert az oltár-egyletnek tudnia kell, hogy husvét másodnapja tiltott idő a táncra nézve. Tessék aztán a falusi embereket a hasonló dolgoktól eltiltani, az ilyenek hatását ellensúlyozni. Ezen egy tény elég volna arra, hogy önmagában megeáfolja az oltár-egyletet. Nemes rendezőség! nem az a néhány korona áldozat kell elsősorban, hanem a szív áldozata, az önmegtágadás.

Csik-Szeredában a leányiskola félévi vizsáin Nagy Imre és Bőjte Endre saját szakállukra elejtették a hittanvizsgát. Vajjon minő meggyőződést szült ez a növendékekben? Minő hatása lesz ennek tanítóinkra? Minővel a népre? Ott már a pap is biába tanított.

És a sok rossz ember, az ellenség, kik mindeneget legyaláznak, lepiszkolnak, a kik közül egyik-másik még Rómát is megjárta és még is minden gyalázatot ma is rearak a papságra és kigúnyolja a saját vallását. Mintha a gonosz lélek csak erre szerződött volna őket! Mit tehet ezek ellen a pap? Bizonyos székely főbíró, földmives ember gyermeke, Husvét napján több községen átvonult kopóli és kísérete körében vadászatra. Hát ezek urj emberek? Ez a caput, mitől a hal szagosodik! Az ilyenek és a hittanvizsgát kiküszöbölő urak, tanuljanak a rossz kutyától, mely nem ugatja meg a maga lakását.

Hát még a sok lépten-nyomon éktelenkedő pálinkásboltok és céges helyek, a kártyák szenvedélye? S a rómaiak által is „magna meretrix“ névvel megisztelt szegénység? Talán ezt is a papság zuditotta a székely népre?! Mindennek persze, hogy a pap az oka, az Egyház s a társadalom romlik, s romlik vele — esodálatosan — a sok hatóság, megyei s állami nagy emberek, az egész kormány.

Oh, ti nagy szegények, te szegény ország, neked így ugyancsak el kell pusztulnod, hiszen nem a gonosz módon üztött kereskedelem, nem a lelketlen kufárok, nem a koresma, a szenvedély, nem a kártya, nem a zsidó, nem az adó, a közteher, a legtisztább választások, a betegségek, a nyavalya teszen tönkre s rabolja meg erkölceid, de a pap, a saját papod, s te mindezt eddig nem tudtad. Szegény magyatom, irgalmazzon neked az ég!

Főpásztori körut a felsiki esperesi kerületben.*)

Az anygal-leltől, fáradhatlan buzgalmu Főpásztor — Gróf Majláth Gusztáv Károly erdélyi püspök — a canonica visítatiót ápr. 29-én a csikszépvízi örm. szert. hitközésgben elvégezvén, délután 3 órakor Gyimes-Középlök felé vette

*) A megelőző értesítést f. hó 3-án a d. u. postával kaptuk meg, tehát későn a mult számunkra. Szerk.

utját. A lelkek igaz háláját, a kegyes atyáért epedő szívek szeretetét, a gyermekek ragaszkodás kibeszélhetlen érzelmét megható módon tolmácsolák ama könyvek, melyeket a megváltás percei gyjtjének a szepvizi hívek szemében. A főpásztor iránt való szeretet nem akart határt ismerni.

A hívek egy része két sorsaltat képezve mondott Isten hozzádat a kegyes jó atyának, a másik rész kocsira ülve impozáns kíséretben csatlakozott a vadregényes uton a határszél felé siető főpásztorhoz. Hűvös zord szél sivitott az utat szegélyező fenyvesek zöld koronáján át. Majd zimankos havazó újt be. Azonban a természet megkésétt tavaszát megelőző új lelki tavasz kegyelmi ereje oly nagy vala, hogy a kísérő hívek a kegyes főpásztor kérése dacára is egészen addig kísérek a jó atyát, míg a Gyimes Felső-Lokon felállított diszkapunál festői színbén megjelent lelkes csángó hívek nem fogadák Püspök Urunk Ó Meltóságát. Itt Szabó János körjegyző mondott szeretetteljes üdvözlő beszédet, melyre a kegyes főpásztor az atyai szív melegével válaszolva óriási néptömeg sorfala között hajtattat le a plébániai lak felé.

A templom előtt Benke János plebános üdvözölte a kegyelmes Főpásztort. Rámutatott a hívek gyermeki örömeire, kifejezte a hála és hódolat igazi érzelmait és fiui alázattal átadta a kulcsokat, a hatalom symbolumait. Erre a főpásztor kifejezően atyai szívének örömeit, hogy újra láthatja ezen határszéli hívet és velők közölheti az isteni kegyelmek kincseit, belépet a más alkalmakkal is szíkiének bizonyult, zsűfolásig megtelt templomba. Itt az előrt imák végzése után szívhez szóló lelkes beszéd kíséretében adatott elő a végzendő munkának idő- és sorrendje.

Tekintve az idő zordonságát, remegve néztünk kegyes főpásztorunkra, mert attól tartánk, hogy a megelőző napok programjai és az itt végzendő munka meggyengítik drága egészségét. Azonban az erősség Leleke oly bágyesen árasztá rá kegyelmét, hogy mindnyájunk örömeire a legjobb egészségben és a legvidámabb lélekkel végezte az emberi erőt felülmuló nehéz munkáját.

A kihirdetett sorrend szerint kíséretével együtt azonnal a hívek gyóntatásához kezdett és a késő esti órákig faradhatatlanul gyóntatott. Másnap — apr. 30-án — reggel 8 óra-kor fényes segédlettel ünnepléses szent misét végezt. Ennek végével a helybeli plebános Benke János mondott egy igen szép fordulatokban gazdag beszédet. Erre megnyiták a főpásztor ajkai és beszélt szent Péter hitével, szent Pál tudományával és szent János szeretetével, hogy lelkiünk egyjegy olvadt, szívünk csak egyet érzett és egész lényünket az isteni kegyelmel: magasztos hatása uralta. Ezután a bérmálás szentségét szolgáltatta ki több mint 1000 hívőnek.

Délután az iskolát látogatta meg a kegyes főpásztor. Jóléső örömmel hallgatta a gyermekek feleleteit. Nagy vigasztalásul szolgált atyai szívének, hogy az iskola, melyet saját költségén a szent hit és a magyar nemzeti eszme védelmére állított, teljesen megfelel magasztos rendeltetésének. Miután a gyermekeket atyi szeretettel a hit- és erkölcs-tani alapismeretekből kikérdezte, rájuk atyai áldását adva a délelőtti istentiszteletre a templomba vonult, a hol meglepő nagyfotosságu fényt végzett t. i. a szent Skapulárét mintegy 400 hívőnek megható tanítás és lélekenelő ünneplésesség között adta föl. Isteni tisztele végével ismét gyóntatásához kezdett és kíséretével a késő esti órákig gyóntatott.

Másnap ismét bérmált a kegyes főpásztor. Ezen nap május 1-ső napja lévén, a kettős öröm és boldogság érzetét keité fel a szívekben. Hisz ezen nappal megkezdődött a kegyelmek Anyjának tiszteletré rendezett májusi ájtatosság, mely által az égi segélyért epedő lelkek a legszentebb Szűznek oltalma alá sietnek. De ezen nap öröme napja vala azért is, mert ezen napon kegyes főpásztorunk püspökké szenteltetésének évfordulóját ünneplttük. E napon a hála-adó ima áldozata lobbant lángra szívünk oltarán és egyesült lélekkel áldók a gondviselő Istent, hogy nekünk kegyes főpásztorunkban ily önfeláldozó jó atyát adott, de egyszersmind buzó

imában kérők, hogy a lelkek üdvéért oly lankadatlanul küzdő főpásztorunkat még soká őrtesse. Lelkiünk ezen óhaját a kíséretben lévő papsg legfőbb dignitáriusa nagyságos Zomora Dániel kanonok ur tolmácsolta a kegyes főpásztor előtt, a ki atyai kegyességgel köszönte meg szerető gyermekeinek hódolatteljes üdvözlését.

E napon az isteni kegyelmek egész áldása áradt a hívekre. Mert nem csak a Szentlélek lét ajándéka szálla a bérmál-takra, hanem a Rómából hozott pápai áldásban is részesíté a kegyes főpásztor az ő szerett híveit. Főnséges jelenet a pápai áldás kiosztása. Anna tudata, hogy ki küldi, annak gondolata, hogy kitől küldi és kiknek küldi; annak szemlélete, hogy miépp osztatik ki ezen áldás: oly megható, hogy az ember a földit, anyagit feledve, az égi szellemek kegyelm ténységben érezi lelkét lebegni.

Elvégződén az isteni kegyelmek közlése, izletes rövid ebéd után a kegyes főpásztor Csik-Gyimesre indult. Útja diadalut volt; határt nem ismerő lelkesedés kíséret és fogadta mindenütt. Magával vitte a csángó nép egészért, természetes szívét, mely a boldogság érzetében nem akart megválni szerető jó atyjától.

Gyimes-Bükön nemzeti zászlókkal díszített impozáns diadalkapu alatt nagy számú közönség várta epedő vágygyal a kegyes főpásztort. Itt a helybeli körjegyző Rusz-Sánta János hit- és hazafiságtól lángoló lelkes beszéddel fogadta Püspök Urunkat, ki szívének minden gyermekére kiáradó atyai szeretetével válaszolt. Innen gytlmölcsfákkal szakszerűen beültetett és zöld ágakkal díszített uton a nép tlntető örömjongásai között érkezett a kegyes főpásztor Gyimesre. Ez a hely az édes haza legkeletibb batárpontja. Csak még egy lépés és idén földön állunk. A nemzeti Geniusz szabad szárnyasattogatását egy idegen nemzet hatalmának rendelkezései váltják fel. Már itt a határszélen érzi a valódi magyar, hogy mi a haza, miért kell azt szeretni!

Erezik ezt a Gyimesen lakó magyar katolikusok is. kik a legnagyobb lelkesedéssel minden rangkülönbség nél, kil egy második diszkapu alatt sorakoztak a legnagyobb főpap méltó fogadására. Ez alkalommal Dr. Márton László helybeli szolgabíró üdvözölte a kegyes főpásztort nemzeti eszméktől lángoló igazi magyar beszéddel, melyre a főpap páratlan hazaszeretetének érzetében mindenkit magával ragadó, a szívek mélyéig ható válaszzal felelt. Innen a vasuti és vámbivatali tisztviselőség fényes kíséretében a lelkes közönség sora között a templomba vonult a kegyes főpásztor, a hol Boér János üdvözölte a szív igaz melegével a jó atyát, melyre kegyes szeretettel válaszolva, a templomba léptünk, a hol az előrt imák végzésével a sorrend közlése után megkezdődött a hívek gyóntatása és tartott az esti órákig. Este fényes meglepetésben részesült a kegyes főpásztor. Az állami tisztviselőség nagyon jól sikerült tűzi játékokat rendezett, melynek fényében Vasa István postamester mintegy az átszellemlttség ideális hangján köszöntötte püspök urunkat. Erre a kegyes főpásztor lelkes hangon válaszolt, buzdítván az ünneplő közönséget, hogy hitét és hazaszeretétét ápolni meg ne szünjék, hogy azoknak lángjai itt a határszélen mindig igaz dicsőségben lobogjanak.

Másnap — május 3-án — mintegy 300 hívőnek adta fel a bérmálás szentségét; délután a helybeli iskolát látogatta meg, a hol főpásztori meglegedése jeléül megáldván a kis-cinyeket, szent érmeket és képeket osztogatott nekik. Ennek végével a májusi ájtatosságot végző el, mely alkalommal kiártá atyai szívét és saját tapasztalatai és élet-adatai alapján a szent Szűz iránti tiszteletré buzdítá a híveket. Ezután ismét gyóntatni kezdett.

Verebesi.

(Folyt. köv.)

T Á R C A

A csalóganýdal szövege.

Verőfényes, szép májusi reggelen haladtunk Pozsony felé. Még nem jártam ott ezen a vidéken, azért rendkívül érdekelte volna az egész tájnak képe, mert köztudomású dolog és a kis földrajzban is valamikor régeu azt tanultuk, hogy Pozsonynak igen szép a környéke. De nem tudtam élvezni semmit, könybe lábadt szemem alig látott, mértetelen fájdalom nyomta árva lelkemet. Csak a végtelen ellentét tudta felőlelni kínzó gondolatom, mely a pezsgő tavaszi élet, a folytonos levés és a halál néma munkája, az elmulás közt uralkodik.

Mit is érdekelhetne volna az én bajom a szerte-szét szállógó, himes szárnyu pillangókat, a melyek pajkosan kergetődtek ott a tarka virágos réten, vetekedve keresték fel a zümmögő méhecskéekkel a rájuk várakozó szerelmes virágokat. A pacsirta is csak kicsi szívének örömét, háláját zengette, a mint ott fenu szántott a magasban meg-megbillentve szárnyait. Minden ünnepeit, a bánatnak semmi jele: csereasznye, szilva, körte, még az az idétlen kökény is, mint valami szép leánykák, mind felérbe öltöztenek.

Óh milyen fenséges is most tavaszkor a jóságos Istennek örök temploma, a nagy természet. Örömmel tele a hátár a merre szemünk ellát: a jó áldásnak kecsesgető reményével zöldül a vetés, minden élni, szeretni vágyik: virág, lepke, bogár, pacsirta, még az a varju is, mely egyre gyászolja az első teatvérgyilkolást; sürgés-mozgás mindenütt, mintha örökké tartana e lét.

Ki tudja, nem-e jó majd vészes égi háboru, s jég veri el a takarosan fejlődő vetést, letarolva lesz a rét, s akkor jaj nektek is: virág, lepke, bogár, pacsirta meg a többi kis madár, elméuul majd zengő ajkátok, s lesz nektek is mit gyászolnotok. Mind önzők vagytok, talán én is, a midőn mint a természet ura azt kívánom tőletek, hogy velem mind-mind együtt érezetek.

De végre akadt nekem is egy résztvevő jó barátom. Szívmetesző bánatos dala onnan hangzik az út mellől a kis cserjésből. Csak ének el, csak zokog te kis léleg, rezgő szavu csalóganý: ágról-ágra szállasz, keresve keresed testvérkéidet, s ab nem felel hívó szavadra senki sem; csak panaszkódi, keseregi, oly jól esik elhagyatott, elárvult lelkemnek, hogy van még kivülem is olyan, a ki velem együtt kikelhet a sors végezése ellen.

Lásd, nekem is volt egy kedves kis nővérkém, olyan mint egy angyal, de már nincsen. Együtt nőttünk mi is, mint ti egy puha kis fészekben: az én jó anyámnak édes öleiben volt a mi kis tanyánk. Ott vettük az életet, ott örültünk az első napugárnak, ott tettük össze kis kacsóinkat áldó imára melyet elmondtnak az édes örangyaloknak, áltató daluát ott hunytuk álomra boldogan táradt szempilláinkat, s mézes ajka szavainál onnan indultunk első világtunkra a mesék csodás birodalmába. S miként ti, mi is aztán elszálltunk a kis fészekből, de megmaradt a régi szeretet és sokszor jöttünk még ugyanazon cserjébe, honnan könnyezve el-elváltunk jdkönkint.

Kitejődtünk, nagyok lettünk, éppen úgy mint ti, s miként nálatok, nálunk is megjött az erős egyéni természetnek, bizonyos meg nem érthető elkülönülésnek a kora. Épen akkor ráztam volt le az iskola porát, s mint nagy ember, ki Atlasként nem is a vállán, hanem a tenyerén hordja az egész világot, vagy ki mint a világ központja, úgy érez és azt, hogy körülötte fordul és szerinte igazodik minden, így jöttem én is éretten haza Kis-Szebenbe a legboldogabbnak remélt szüniidőmre.

Mennyi öröm szállott a kis házba, alig is fért bele. Mind sorban öleltek, csókoltak, alig győztem megbalti a sok kérdést, majd előkértül a legjobb étel, melyet mindig áhitottam, alig is tudtam eltetni vele. Másnak is tñnt akkor előttem az egész világ: rózsafelhők úsztak át az égen, verőfény az egész vidéken, s képzetelem sebes szárnyán jövőmnnek diazes útját boldogsággal, örömmel rakták a bizelgő remények, s jaj azóta mennyi bü, mennyi keserűség emészette az én szegény szívemet.

Othton minden a régi, csak édes anyám mintha megijodott volna, őszüllő hajszálaihoz talán az öröm rajzolta és rózsákat sugárzó arcára, de meg azután Gitusnak is alig lehet a szemébe néznen, nem tudom én, mi van a leánynyal, de valami új, sajátos vonás szól felém bizonytalan tekintetében.

Aztán megértettem. Oly végtelenül boldogok voltunk mind a ketten, hogy több boldogságot szívtnak talán be sem fogadhatott volna. Oh csak sirj, csak keseregi bánatos csalóganýdal, tovább alig mondhatom!

Jött egy kegyetlen táncmulatság. Gita rendkívül rajongott a táncért; ez volt az egyedüli libája, melyet megbocsátani alig tudtam. Különös is az, hogy még a legjobb lelkü leányok is jobban készülnek erre a büü semmiségre, mint talán egész élettük boldog jövőjére, pedig az éles szemü tapasztalás igazolja, hogy épen a tánchoz nem valami sok és boldog házasságnak kezdő oka fűződik. De hiába is agitálnék én itt ellene vagy mellette, magam részéről csak teljes gyűlöletről szólhatok: gyűlölöm és kibívó és híu mozgásokat, mert életem egy viszva nem adható örömtől fosztottak meg.

Petike is ott volt a nyári báton. Együtt táncoltak boldogságban úszva, minden szem csak rájuk nézett, hisz oly kedvesen illettek egymáshoz. Mint tudérek az ezeregy éj meséiben, úgy lejtettek végig, hogy rajtam teljesen fogott a csalódás, talán nem is éltnk, talán az örök üdvösségben vagyunk már; oly végtelenül boldog voltam, hogy teljesen elfelejtettem e földi létet minden szenvedéseivel. Ki gondolta volna, hogy nem ketten táncolnak, hogy már a halál angyala is ott van közöttük! . . .

Heted napra eltemettük Hajdu Pétert, a kis-szebeni gymnasium professzorát. Általános volt a részvét a derek fiatal ember halála fölött, de a kioltott életet immár semmi hatalom vissza nem adhatta. . . Fejfituszt kapott és gyorsan végzett vele földi sorsunk végző intézője, a kegyetlen halál, ki nem válogat időben és személyekben, de váratlanul és kívánságuk ellenére is haláluk által teszi halbatlanokká a halandó embereket.

Gitának sorsáról nem is szólhatok, csak árnyéka lett előbbi szépségének. Milyen keservesen esik a szerető szívének már a pusztá csalódás, pedig abban lehet még önző vigasztalásnak is helye: talán nem is volt méltó a szeretetünkre, a ki hűtlenül elhagyott. Oh de arról mit tarthatunk, a kit az isteni végezés folytán örökké rejtély zár el a szívüktől? Azt mondják az okos emberek, kik végig nem járták a szenvedésnek emez iskoláját, hogy bele kell nyugodni a változhatatlanba. Igen szép, demiértis kellettenek épen vele megessenie? Hisz ő oly tiszta volt, oly ártatlan, mint egy angyal, olyan jámbor, jó lélek . . . oh nem tudom én megérteni az örök bölcseségnek ilyen műveit! . . .

Vissza akart vonulni a világtól. Istenem ki is állhatta volna el az útját? Keressen is ott vigasztalást magának, a bol azt föllelnie engedi természete és az isteni akarat. Csak úgy hervadt lassan, mint a sértett rózsátó, midőn a zárdába vonult. Ott aztán teljesen isteni jegyesének élt, kinek örök hűséget fogadott. Ajtatos tisztelettel beszéltek róla a sororok, hogy oly sokszor találták őt reggel az oltár előtt fekvő a hideg köveken kimerülten az éjszakai imába. Négy éve semmi mást nem hallottam róla, s csak most jutott el hozzám egy hír: „Leonóra soror meghivatott a bárány lakodalmára.“ Keservesen sirtam és elmentem én is, hogy elkísérjem én utolsó nagy útjára. Oh dalolj te kis madár, hogy meg ne búsadjon a szívem végtelen bánatában, légy hű kísérfóm, jöszte velem!

Olyan szép volt a koporsóban az ő menyasszonyi ágáiban edes mosolygól az arcán. A halálnak semmi nyoma, úgy csókoltam, mintha élne, de mit sem érzett a hűlt tetem, nem tudta, hogy rég nem izlett testvéri ajak tapad a testvéri ajkakon. Összekulcsolt kezében a kivirult lilomszál ismét csak a nagy ellentét juttatta eszembe: virágtakadás és egy kifakadt, letört bimbónak temetése.

S midőn megálltam ott a sírnak szélén, annál a szorosnál, melyen át elhathajók egy más tengerre száll, hogy végül pillantsák időleges nyughelyére, ismét eszembe jutott az az átkozott tánc, a sátnak tüzes kísértése és lemondtam róla egész életemre.

Megvigasztalódom vettem búcsút sirhantjának kemény rugjeitől a bizonyos viszontlátás hitével lelkemben. Oh kedves két lélek, mily távol is vagytok egymástól! Petike porladó szívvel messze innen a kis-szebeni temetőben és ő itt; de erősen hiszem a végtelen jószágú Istent ott egyesítette őket az örök házában tisztá, el nem muló, égi szeretetben.

Este hava felé indultunk. Megszólaltak a Klarisszák zárdájának kis barangjai, olyan panaszos volt a hangjuk, mintha századoknak búcsút siratnák. Ismét elhaladtunk ott a cserjés mellett. Már nem is egy, sok fülemile bánatos éneke hangzott szerte a bokrokban. Szívem elszorult, meghatottan hallgattam a dalt és lelkem mindent értett belőle, talán úgy mint egykor szent Ferenéc, ki a madarakkal beszélt, — azt mondja róla a legenda. —

Némuljatok el antik regék a csalóganynya lett Philomela panaszaról és Prokneuk titkos szünetveiről! Oh ne is beszéljétek nekem arról jó emberek, hogy másról is szól a csalóganynak panaszos éneke, mert nekem csak őt siratja, egyedül miatta van örökös bánata, nekem az ő sorsa, az ő titokzatos végzete szívettépő dalainak szövege, mert hisz benne foglaltatik gyermekéveimnek és java ifjúságomnak története. —

Kürpts J.

TANITÁS ÜGY.

Rotterdami Erasmus és a népnevelés.

Rotterdami Erasmus (1467—1536.) a XVI. századnak egyik legragyóbb lángelméje, kinek híre-neve nemcsak saját korában világít a legnagyobb fényvel, hanem az egész XVI. és XVII. századon keresztül általános bannal tárgya. Kortársaira különösen mint humanista hatott, de hittudományi művei szintén nagy feltűnést keltettek. Neki mint humanistának a legnagyobb érdemet tulajdoníthatjuk abban, hogy a latin és a görög nyelvet és a művelődésnek amaz új irányzatát, mely az ókori írók művein alapult, az Alpeseiken innen diadalra juttatta. Munkálkodásának igen tekintélyes része arra irányult, hogy az új irányú művelődés ne csak egy néhány tudós kiváltsága legyen, hanem általánosan elterjedjen. Emiatt mondotta neki egyik korabeli tudós: „Erasmus, elárulod titkainkat!”

A neveléstudomány szempontjából a mai napig is megtartották értéküket paedagogiai művei. A mit például a latin nyelv tanításáról mond, az kevés változtatással mai nap is érvényben van. Különösen ragyogó oldala az ő nevelésének az emberiség hangoztatása. A középkorban tanuló és tanító durvaságokban lelte kedvét. A tanítók kegyetlen bánásmódja egész bőrtönné tette az iskolát, melyben a legválogatottabb módokon igyekeznek a tudományt a tudnivaló ifjak fejébe — verni.

De az ifjúság sem maradt hátra tanítói mellett. A régi tanuló az iskolába újonnan belépőket kiválasztott durvaságokkal és csinyekkel avatják fel tanuló társukká. E kegyetlenség és eldurvulás ellen emeli fel Erasmus a szavát s elémít példákkal tesz bizonyosságot az iskolai fegyelem rendkívüli szigoráról, a melylyel szemben teljes ékeszölással hirdeti a szelid bánásmód szükségességét.

Együtt meg kellett említenünk az ő jelentőségéről, mielőtt a népneveléshez való viszonyáról szólnánk.

A humanismus uralkodása idejében a tudósek és a műveletlen tömeg közötti korlát még magasabbá válik, mert a művelt emberek közé csak azt sorolják, a ki a régi latin írók művein nőtt fel s kifogástalan latinsággal beszél. Erasmus is egész életén át ennek az irányzatnak volt a bugó harcossá s a legtöbb életrajzírójának tanúsága szerint talán még a saját nemzetének, a hollandnak nyelven sem beszélt.

Erasmus a magánnevelést igen nagy becsben tartja, de mivel csak a kiváltságosoknak lehet abban részük, atöbbiekre azt véli legjobbnak, hogy 5—6 tanuló legyen egy osztályban, mert csak így lehet eredményes a tanítás. E szerint a szegények, a nép tömege nem részesülhet oktatásban. Az ugyanis nagyon gyenge segítség, a mit ő a szegények javára ajánl. A gazdagoknak ti. szívükre köti, hogy gyermekeik mellett tartsanak egy-egy szegény fiút, hogy az velessen részt az úrfiaknak adott oktatásban és így szegénysége ellenére is válhassék osztályosává a műveltségnek. Arra, hogy a nép rétegei a maguk egészében művelődjenek, nem tud más feleletet adni, mint azt, hogy „a pénz nem kevésbé főtényezője a tanulásnak, mint a háborúválasztásnak.” Egy más alkalommal pedig így szól: „Arra nem tudok más feleletet adni, mint a vigjátéknak ismert mondását: „Ut possumus, quando ut volumus, non licet.” (Mivel nincs módunkban úgy járni el, a hogy szeretnők, tegyük úgy, a hogy lehet.) Már másfélszer évvel előtte Plutarchos is így nyilatkozott: „Talan szemrehányásképen felhozhatják: Azt ígérted, hogy a szabadok gyermekeinek nevelésére adsz utasítást, most aztán kitűnik, hogy a szegény és közönséges szülők gyermekeiről teljesen megfeledkeztél, mivel tanácsaidnak csak a gazdagok veletik hasznát! A megróvársra ez a feleletem. Utasításaimmal igyekezem segíteni, a kin csak lehet. A kik azonban oly nyomasztó viszonyok között élnek, hogy azoknak hasznát nem vehetik, a sorsra panaszkodjanak és ne reám, a ki a jó nevelésre vezérfonalat nyújtok. A szegény sorsnak is törekedjenek, hogy gyermekeiket a lehető legjobb nevelésben részesítsék, de ha ehhez az eszközök hiányzanak, elégedjenek meg azzal, a mi elérhető. A XVI. század végén Silvius Antonianus is azt tanácsolja, hogy a szegények elégedjenek meg a legelemibb ismeretekkel és minél hamarabb térjenek a földművelésre vagy a mesterségekre.

Erasmus azonban jól tudja, hogy a kereszténység olyan különbséget művelt és műveletlen között nem ismer, mint a mitőt a humanismus előidéz. Ezt az ellentétet tehát azzal a magyarázattal igyekszik enyhíteni, hogy az evangélium, melyet kivált a tudatlanoknak, a szegényeknek és serülletleneknek kedvéért fejtegetnek, a szívnek és akaratsnak gazdag táplálást nyújt. Keresztény és bölcselő csak a kifejezésben különböznek, tényleg egyenlő jelentésűek. Ezért a keresztény nem műveletlen. Az általános keresztény népnevelésre különös gondot kell fordítani, azaz Krisztus tanítását és életét be kell vinni a nagy tömegbe. A nép nagyrészt „juhokból“ áll; a nép fiai együttüfűek, tudatlanok, de az Ur előtt kedvesek, csak jó pásztorok vezessék. Krisztus tanításainak megértésére nem kell különösebb lelki adomány, mert a krisztusi bölcsélet nem annyira hideg fogalom-nyomozáson alapszik, mint inkább az érzelmi világban, mely első sorban isteni felvilágosításra szorul, semmint világi tanúságra. Tudóssá kevés ember lehet, de kereszténynek, jámborrrá leoni, senki elől sincs elzárva.

A jámborságnak első feltétele, hogy a hívő lélek Istent ismerje. Ez azonban könnyen elérhető. „Krisztus Urunk, a legmeghibzhatóbb tanító, számunkra oly röviden foglalta össze tanításában az idevonatkozó tudományt, hogy bármily korú, származású ember felfoghatja, a kiből nyugodt, engedelmes és hajlékony figyelem lakozik.” A vallásról szóló tanítást nem kell bonyolulttá tenni. „A keresztény vallás foglalatla ugyanis röviden az, hogy lássuk be, hogy mennyire Istentől függ minden reményünk, a ki az ő egyszülött fia Jézus által ad nekünk mindent; hogy mint váltott meg Jézus halálával s hogy a keresztesség által bekebelez az ő testébe, hogy ezáltal a

világ örömei számára meghalva az Ur tanítása és példája szerint éljünk valódi élet; hogy miképpen kell a jövődéli jutalom reményében, a mely Krisztus eljövetelekor a jók számára biztosítva van, minden bajt, állhatatosan elviselni; így kell haladnunk erénytől-erényig, a nélkül azonban, hogy tökéletesedéstünkkel dicsekedjünk, sőt ellenkezőleg Isten kegyelmének kell tulajdonítanunk. ha valami jó bennünk található. Ezek azok a főbb pontok, a melyeket az emberi szívbe úgy be kell véteni, hogy mintegy hussá és vérré váljanak.“ (Művei, III. k. 521. l.)

A népnek ily értelemben való nevelése végett azt sürgeti, hogy a népet atyai énezéssel, szeretettel kell nevelni, hogy a kereszténység ismeretében és a keresztény életben mind magasabba emelkedjék. Ez a nevelés és vezetés abban áll, hogy a keresztény tanításnak ama fő pontjait a maga körében minden világi hatóság juttassa érvényre, hogy a papok a templomban, a tanítók az iskolában ezeket oltsák bele a nép fiának a lelkébe Aristotelesből és Averroesből merített bölcselkedésük helyett. Ebben a tekintetben kívánatosnak jelzi, hogy az éneket, az egyházi beszédet és az imádkozást a nép nyelvén tartsák. De kiváltképpen a szentírással kell a népet megismertetni. A szentírás a forrása a keresztény tanításnak. Ha pedig a keresztény tanítást a forrásból meríthetjük, annak nemesak az a haszna van, hogy teljes tisztaságában megismerjük, hanem az is, hogy akkor hathatósabb az emberi szívre. E cél elérése végett sürgette E. a Bibliának lefordítását a népnyelvekre. Teljesen eltérő volt a véleménye azokétól, a kik a Bibliát nem akarták a népnek a kezébe adni és ezekkel szemben hangsúlyozta, hogy Krisztus tanítása nem olyan homályos, hogy csak néhány tudós értené meg. „Mintha Krisztus vallásának erőssége azon nyugodnék, hogy ne ismerjék. Állami titkokat magórizni hasznos lehet, Krisztus azt akarja, hogy az ő vallásának mysteriumai minél szélesebb körben terjedjenek el. Szeretném, hogy az aszszonyok is mind olvassák az evangéliumot és olvassák Sz. Pál leveleit. Vajha e könyvek minden élő nyelvre le volnának fordítva, hogy ne csak a skótok és irek, hanem a törökök és szaracénok is olvassák és értsék. Sokan közülük nevetnének, de egyeseket meg is lehetne nyerni.“

Az ilyen nézetek a hittudósok körében nagy ellenzésre találtak, a kik különösen új vallásfelekezetek keletkezésétől féltek, ha a Biblia olvasása általánossá válnék. Erasmus ezt kétségbe vonja és hogy az ilyes bajnak eleje vécessék, sürgeti, hogy a papok adjanak utatást a népnek a szentkönyv olvasásához és óvják azt az elhamarkodott következtetésektől. Azonkívül ajánlatosnak tartja, hogy a keresztény vallás főbb pontjait kellő rövidséggel minden évben egyszer ismételni kell a nép előtt, még pedig legajánlatosabb volna olyan könyvecskékből, a melyeket feddhetetlen és tudós férfiak írának.

Erasmus tehát a nagy tömegnek tudományos oktatása helyett annak vallásos oktatását sürgeti, de ez aztán a népnek teljes kárpótlást nyújt az ismeretekért. A Biblia olvasásának sürgetésével befolyt azonban a nép más irányú művelésére is. Ha a Bibliát a nép kezébe szánták, egyuttal gondoskodni kellett arról is, hogy olvasni mindenki tanuljon meg. Az olvasással szoros összefüggésben áll az írás, melyet azért szintén gyakorolni kellett. Ezekhez járult még a számtan. Erasmus kívánságait a Biblia tekintetében érvényre is juttatták, de nem a katolikusok, hanem — a vallásújítók. A népiakola is a fenti követelmények szerint náluk alakul meg előbb, de náluk is csak későbbi időben. Erasmus a népiskolának ezen célok érdekében való felállítását még nem hangoztatta.*)

Péter János.

Az erkölcstelen hittagadó könyvek ifjuságunk kezében.

Az embert szenvedélyei fogják. A „természetes embert“, a kin neveléssel és különösen vallás erkölcsi neveléssel lehet és kell segíteni, figyelmét az anyagi világtól, a testiség vágyaitól elvonva, őt igazi rendeltetésére kell vezetni. Mert hisz a boldogság első és fő alapföltétele az önmagunk leküzdése, a szenvedélyek elnyomása. Tudja ezt ma már minden pedagógus, minden iskola s csak annál csodálatosabb aztán, hogy mégis az ellenkezőjét cselekedeszűk s ifjuságunkban az egyetemeken, középiskolákon oly tanokat engedünk hirdetni, a melyek egyenesen a lélek megvetését s a természetit, az állati kifejlesztését célozzák.

Hogy az erkölcstelen, atheus munkák olvasása hová vezethetnek, im egy érdekes bírói ítékezés, mely a jenai bíróságon esett meg.

Egy keresztény családból származott fiu sikeresen elvégezte gymnazium tanulmányait s Jenába ment jogot tanulni. Itt rossz viselete miatt az egyetemről kizárták, mert mindig lumpolt, tisztességtelen helyeken járt s végre adósságai nagygyon fölszaporodtak, melyek elől azután megugrott Berlinbe. Itt szintén tolytatta a már elkezdett életet. Egy fiatal leányt elcsábított s végre megölte. A napokban történt kihallgatása, melyből a következő részletet vesszük ki:

Bíró: Mit olvasott?

Panaszolt: (gyilkos) Nietzschét és Schopenhauert.

B.: Hogyan jutott ön épen ehhez a két filozofushoz?

P.: Egyik ismerős postahivatalnok barátom tett figyelmessé e munkákra.

B.: Maga akkor még csak hetedosztályos volt.

P.: Igen.

B.: Nem tudott volna ön jobb munkát olvasni, mint azét az örültét? (Nietzsche megörült élete végén)?!

P.: Hallgat.

B.: Olvasott ezeken kívül még más filozofusokat is?

P.: Igen — de klasszikusokat.

B.: Tanult és olvasott vallásos munkákat is?

P.: Igen. Olvastam az Ur Jézus életét Strauszról és Renantól.

B.: Tudta e munkákat megfelelő ítéllettel olvasni?

P.: Én magam csináltam magamnak kritikát.

B.: És milyen irányu bírálatot hozott?

P.: Mindenben megegyeztem Nietzsche és Schopenhauer nézeteivel.

B.: Mit tanít Schopenhauer?

P.: Az emberek megvetését.

B.: És Nietzsche?

P.: Semmi ezenvedés sem volna a világon — ha ember nem születne.

B.: Mit tanít tehát Nietzsche?

P.: Pessimizmust! (Azaz hogy minden rossz.)

B.: És még?

P.: Tagadja Istent és mindenekelőtt Krisztust.

B.: És egyáltalában milyen fölfogást érvényesít?

P.: Hogy az ember antiszociális és hogy minden életet a természetben lehet megtalálni. (Itt minden természet.)

B.: De tanít ő egoizmust is?

P.: Igen. — (A kép elég világos, okuljunk.) —

*) A kérdésről bővebben lehet olvasni a köv. műben: „Das Ideal der Bildung und Erziehung bei Erasmus v. Rotterdam, Dresden, 1888.“

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Óltáregyesületi ügyek.** A *segesvári* egyesület múlt vasárnap tartott választmányi ülésén határozatilag kimondotta, hogy a június 6-iki ünnepélyen képviselteti magát és pedig részt vesz a tisztakar teljes számban és a választmány 2 taggal és még többen. Nagy örömmel vették tudomásul a fényes ünnepségi mozgalmat. — Különösen feltűnően ügyelnek az egyházi ruhák tisztaságára, az oltárdíszítésre, melyet egy erre megválasztott bizottság végez. A sekrestyés folytonos ellenőrzés alatt áll. *O utinam omnes ita!!*

Osdolán új egyesület alakult (51.). A tagok száma 78.

A *Monstrantát* Varság fűkegyház kapta meg.

A *központi* egyesület múlt vasárnap tartott gyűlése zászlonának a kegyelmes asszonyt kérte fel nagy lelkesedéssel és örömmel. Báró Huszár Károlynét pedig díszelőkévé választotta. A szent beszédet az igazgató tartotta a lilomról (Szűz Mária) és a gazdag gyümölcsössel terhelt fáról (Az oltáriszentség). A zárda növendékei gyönyörű szép Mária-litániát énekeltek.

A *májusi* ájtatosság a zárdában 1/27-kor tartatik vasárnaponként szent beszéddel, melyet Vezér László tanulmányi felügyelő tart.

— A „*Pécsi Közlöny*“-nek, mely e hó 1-től napilappá alakult át, föltétlen és kiváló elismerést érdemel tulajdonos szerkesztője azért, hogy a lap tiszta jövődelmét a pécsi jogász ifjúságnak engedti át munkadíj illetve segedelem fejében. Ezzel a nagyérdemű tudós pap hármias célt ért el: először segít sok szegény ifjún, másodsorú uvel a kath. vallásnak és édes magyar hazáknak a maga oldala mellett szakértő és buzgó kath. újságírókat és publicistákat, harmadsorú nevelteit így is úgy is halára köti le az egyház iránt. Kiválóan kitűnő és új gondolata Hannya drnak a jogász ifjúságnak a katolikus szellemű lapírásba való bevezetése. Hiszen a magyar sajtó szabadelvű és zsidó matadorai szintén az iskola padjain kezdtek az újságírást. Elég csak Hegedűsre, Viszre, Úrvárirra, Lángra stb. gondolni. (R.)

— **Pálosok visszatelepítése.** Krakóban és Orosz-Lengyelországban, Czenstochowa kegyhelyen még fennáll az egyetlen magyar szerzet utolsó maradványa. Ezen rendnek hazánkba való visszatelepítéséről már Seitovszky János hercegprímás gondolkodott, 1867-ben le is telepített Esztergom-Szent-Kereszten (Pis) mellett négy czenstochowai pálos-barátot, de még azon évben visszkérték Czenstochowába. Múlt évben ismét elmerült az eszme és pedig olyan alakban, hogy Pécselt települnek meg. Hisz Pécs mellett a Szt. Jakab hegyen (conventus s. Jacobi de Irgeh vel de Patach) volt az első zárdajuk, már 1235-ben. A letelepülés kérdése ismét újabb stádiumba jutott, de ezúttal Pozsonymegyében az esztergomi egyházmegye területén való letelepülésről van szó. A múlt heten ugyanis Pozsonymegyében, Nagy-Lévárdon járt Bejmanovszky Menyhért pálos-rendi atya, a krakói rendház kiérdemült főnöke, a ki a rend megbízásából Wenckheim Istváné grófnéval tárgyalta a magyar szerzet Magyarországra való visszatelepítése ügyében. Erdékesek a tárgyalás előzményei. Melisek Adolf esperes-plebános 2 év előtt egy tanulmánytja alkalmából ellátogatott a krakói pálos kolostorba. A krakói lengyel atyák fájdalmasan panaszkodtak, hogy Magyarországra visszatelepülniök ez ideig nem sikerült. Melisek plebános azután felhívta Wenckheim István gróf figyelmét az ügyre, aki hajlandónak nyilatkozott Nagy-Lévárdon nekik házat adni. Ezt a házat, a rendnek első magyar residentiját, tekintette meg Bejmanovszky atya és azonnal át is vette rendje nevében; 1902. szeptemberében el is foglalják már a pálos-atyák és ott magyar ujone-bázat nyitnak. A jelentkező ifjak közül előnyben részesülnek a theológusok, vagy tanítói képesítőt tett ifjak. A felvételt szívesen közvetíti a nagy-lévárdi plébánia hivatal, a hová azok, a kik hívatást éreznek a szerzetesi életre és kedvet a magyar szerzet megújítására szentelni életüket, husvétii értesítőjük beküldésével jelentkezhetnek.

— **Felvétel a nagyzebeni tanítónőképző intézetbe.** A következő 1902/903. tanévre az I. osztályba felvételért folyamodhatnak 14. életévüket betöltött olyan leányok, kik a felső leánynevelőiskolát, a polgári vagy felsőbb leányiskola, vagy leány gimnázium négy alsó osztályait sikerrel végezték. *Felvételek vizsgálat nélkül*, de pályázati kérvények alapján történik a felvétel. A felvételi kérvényhez a következő okmányok csatolandók: 1. Keresztlevél, 2. iskolai bizonyítvány a megelőző isk. évről s az idej időszak értesítő 3. orvosi bizonyítvány a folyamodónak a tanítói pályára alkalmas voltáról. A kérvényben kitéendő, hogy *benlakó* vagy *bejáró* akar-e lenni a növendék. Beulakási havi díj 18 frt. (36 kor.) A kérvényeket az intézeti igazgatóságához június hó 15-ig kell benyújtani. A felvétel július hó első napjaiban lesz elintézte, miről az érdekeltek azonnal értesítést nyernek. A III. osztályba felvehető, a kik kiadódóvónói oklevelet szereztek, vagy a felsőbb leányiskola esetleg a leánygimnázium hat osztályát végezték. Az ilyen tanulók az I. és II. évfolyam különbözőzeti tárgyaiból vizsgálatot tesznek. A beulakásról *prospektust* szívesen küld az igazgatóság. Nagyzeben, 1902. május 1-én. Dr. Bilinsky Lajos, képző int. igazgató.

— **Politikus katonai zászló.** A kolozsvári 51-ik gyalogezrednek júniusban lesz a 200 éves fennállási jubileuma s ez alkalommal megállozik az ezred új lobogóját is. A zászló azonban, mint a kolozsvári „Ellenzék” írja, egy tülteit föl Magyarországot, mint leigázott tartományt és az oszt-rák örökös tartományoknak egyik kis részét. A lobogón ugyanis kizárólag a kétféle sas domuál s Szent István koronája a magyar címerrel együtt kicsiny alakban berajzolva, ott szerénykedik a sas egyik szárnyán, a tizedrangú apró tartományoskakkal egykorban és egyenlő nagyságban. Természetes, hogy ezt a vakmerő kihívást és a közjögi abszurdumot nem tűrik el a kolozsváriak és ha a zászló úgy marad, amint van, sem a városi bátóság, sem a testületek nem vesznek részt az ünnepélyen.

— **Új zsidószepta.** Kolozsvárt egy új zsidószepta alakult: a Chasidusok szeptája. Imaházuk — mint a marosvásárhelyi „E-s” írja — a Babos-palota egyik tágasabb termében van. Az új szepta hibeinek a száma ez idő szerint mintegy 30–40-et tesz ki. Nagyon „vallásos” emberek. Az imaházban minden delútan talnud-magyarázatot tartanak lengyel-jargon nyelven. Az új szepta Oroszországból veszi eredetét, hol nagyon el van terjedve.

— **A színek hatása az idegekre.** Ujabbán beható vizsgálatnak vetették alá a színek hatását az idegekre. Már régi dolog, hogy az egyes színeknek az érzésre különböző benyomását bírdették; a vörös pl. meleg szín, a kék viszont hideg, a sárga izgató, a zöld tüdítő stb. stb. Igaz is, hogy minden finomabban érző ember naponta megfigyeli a színek hatását. Egyik szín kellemes a szemének, a másik bántja a szemét. Ez már a színek hatása az idegekre. Ujabbán de Parville a híres fiziológus tett erre vonatkozó kísérleteket a spektrum színeivel és azt találta, hogy a vörös szín izgatta az idegeket, a spektrum ellenkező oldalát képező kék és ibolya megnyugtatta. Dr. Bona még tovább ment, mert idegbátjokat bizonyos meghatározott színekkel gyógyít. A melankolikusokat pirossal, az örülteket kékekkel, a mivel sem törődőket ibolyával. Igaz, hogy akárhányszor meggyűlthetik a bajja, különösen a gyengébb nemmel szemben, a kik nem fogják mindig azt a színt választani, a mit előír, különösen, ha nem áll jól nekik. Egy másik fiziológus meg piros fény segítségével mesterségesen szédülési rohamot idézett elő, viszont piros és zöld fény váltakozó bemutatása által el is tüntette a jeleket. Egy fényképlemezeket készítő gyár munkásainak kedélye rögtön megváltozott, a mint piros fény helyett zöldet alkalmaztak a munkások helyiségeiben. Azelőtt a munkások folyton daloltak, tréfáltak, enyelegtek egymással, most pedig teljesen nyugodtak, csendesek, majdnem hallgatagok. Az idegyógyászat nem is hagyhatja teljesen figyelmen kívül a színek hatását az idegekre és ebben rejlik az oka annak, hogy pl. fürdőhelyeken azok az idegbete-

gek, a kiknek idegei zaklatottak, a kik izgattottak folyton, olyan szobát kapnak, a melyben a falaktól kezdve az összes burorokig az egész berendezés, színe sötét, legtöbbször ibolya színű; míg az olyanokat, a kiknek idegeit izgatni akarják, rendszeren élénk színű, leggyakrabban piros berendezésű szobába szállásoltják.

I R O D A L O M.

* *A Szent István-Társulat középiskolai tankönyvei.* A Szent-István-Társulat hivatása egyik legfontosabb feladatának tekinti jó tankönyvek kiadását a kath. iskolák számára. E'rinte, gondva a kezdet nehézségével, csak az elemi iskolák középiskolai tankönyveink; ma már az összes tanítéztetrekre kiterjeszti figyelmét. Legújabbán a középiskolákról is gondoskodik. Jeles szakferiák közreműködését megnyerve, három nagy év leforgása alatt egész sorozatát adta ki a középiskolai tankönyveknek, melyeket egyaránt ajánlanak a bennük megnyilatkozó szellem és alapos tudományosság, valamint a könyvek csinos, mondhatnám fényes nyomdai kiállítása és aránylag olcsó ára. Azt hisszük, jó szolgálatot teszünk a kath. tanferiáknak, ha e helyütt teljes jegyzékét adjuk a társulat középiskolai tankönyveink: Alapvető hittan. Középiskolák használatára. Irta Demény Dezső. (Főegyházmegyei jóváhagyással.) Ara füzve 88 f., vászonkötésben 1 K. 20 f. — Agazatos hittan. Középiskolák felsőbb osztályai számára. Irta Demény Dezső. (Főegyházmegyei jóváhagyással.) Ara füzve 1 K. 20 f., kötet 1 K. 60 f. — Egyháztörténelem. Középiskolák felsőbb osztályai számára. Irta Demény Dezső. (Főegyházmegyei jóváhagyással.) Ara füzve 1 K. 20 f., kötet 1 K. 60 f. — Egyháztörténelem. Iskolai használatra. Irta Vargha Dezső dr. (Főegyházmegyei jóváhagyással.) Ara füzve 1 K. 40 f., kötet 1 K. 80 f. — Ö-szövetségi bibliai történetek. Középiskolák használatára. Irta Pokorny Emánuel dr. (Főegyházmegyei jóváhagyással.) 42 illusztrációval és egy térképpel. Ara füzve 1 K. 20 f., kötet 1 K. 60 f. — Lélektan és Gondolkodástan. Középiskolai használatra. Második kiadás. Irta Hajdu Tibor dr. és Zoltány Irén dr. (Engedélyezve 2044. 1898. sz. a.) Ara füzve 2 K. 40 f., vászonkötésben 2 K. 80 f. — Magyar nyelvtan, mondattani alapon. Közép- és polgári iskolák I. és II. osztálya számára. Irta Bartha József dr. (Engedélyezve 1063/1900. szám alatt.) Ara füzve 1 K. 20 f., vászonkötésben 1 K. 60 f. — A magyar nemzeti irodalom története. Irta Bartha József dr. (Engedélyezve 1333/1900. sz. a.) Ara füzve 5 K. 20 f., vászonkötésben 5 Kor. 80f. — Magyar olvasókönyv a középiskolák I. osztálya számára. Képekkel. Irta Pronai Antal dr. (Engedélyezve 1211/1900. sz. a.) Ara füzve 1 K. 60 f., vászonkötésben 2 K. — Magyar olvasókönyv a középiskolák II. osztálya számára. Irta Pronai Antal dr. (Engedélyezve 871/1901. sz. a.) Ara füzve 2 K. 40 f., kötet 2 K. 80 f. — A magyar nemzet történelme. Középiskolák alsó osztályai számára. I. rész a harmadik osztály számára. 36 ábrával és 3 térképpel. Irta Ujházy László. (Engedélyezve 1493/1900. sz. a.) Ara füzve 1 K. 80 f., vászonkötésben 2 K. 20 f. — A magyar nemzet történelme. Középiskolák alsó osztályai számára. II. rész negyedik osztály számára 56 ábrával és 4 térképpel. Irta Ujházy László. Engedélyezve 4431/1900. sz. a.) Ara füzve 2 K. 40 f., kötet 2 K. 80 f. — Algebra. A középiskolák számára. Irta Borosy Dávid beneczes tanár. (Engedélyezve 3557/1901. sz. a.) Ara füzve 4 K. 20 f. — A magyar királyság földrajza. Középiskolák I. osztálya számára. Irta Jákó János dr. és Ujházy László. 87 fámetszettel. (Engedélyezve 849/1902. sz. a.) Ara 1 K. 80 f. — Latin

nyelvtan. I. Alaktan a gimnáziumok számára készítette Cserép József dr. (Engedélyezve 906/1902. sz. a.) Ara 1 K. 60 f. — Latin olvasó- és gyakorlókönyv a gimnáziumi I. és II. osztály számára. Készítette Cserép József dr. 46 fámetszettel. (Engedélyezve 907/1902. sz. a.) Ara 2 K. 20. — Rendszeres magyar nyelvtan. Közép- és polgári iskolák III. osztálya számára. Irta Bartha József dr. (Engedélyezve 1000/1902. sz. a.) Ara 1 K. 40 f. — Engedélyezésre a következő munkák vannak még beterjesztve a miniszteriumhoz: Egyetemes történelem. Középiskolák felső osztályai számára. I. rész. Az ötödik osztály részére. Irta Ujházy László. 147 fámetszettel. Ara 3 K. 60 f. — Magyar olvasó könyv a középiskolák III. osztálya számára. Képekkel. Szerkesztette Pronai Antal dr. Ara 2 K. 80 f. — Most már csak a katolikus tanintézeteken a sor, hogy a Szent-István-Társulat tankönyveit fölkarolják. Szakferiáknak a társulat szívesen szolgál tiszteletpéldányokkal a jelzett könyvekből.

* „*Sursum Corda.*“ (Fel a szívekkel!) Kersch Ferenc esztergomi székesegyházi karnagy örökkécsú kántorkönyvének III. füzete is most hagyta el a sajtót, hogy az egyházi ének terén megkezdett údvös misszióját tovább folytassa. Ezen III. füzet azon misénekeket tartalmazza, melyeket az anyaszentegyház a szorosan vett ünnepekész szept misék alatt óhajt használni. Három válogatott szépséggel chorális mise mellett egy ugyancsak saját szerzeményt requiremt vett fel, a melyeknek ugy kidolgozása, mint áhítra ragadó melodikus füzése s nemes egyszerűsége a mely zenei tudásu contra puncticus mester igazi benső vallásosságára vallanak. Továbbá ott látjuk az összes responoriumokat minden használatni szokott hangnemben és ismét, mint az I. és II. füzetben számos gyönyörű prae- illetve interludiumokat. Vannak itt rövidebb-hosszabb négy szólamu vegyes és féli karra írt hit-ágazati cikkelyek, melyeket a vallásos egyházi zene kedvelői és művelői mindenestre ószinte örömmel fognak üdvözölni. Minthogy ezen egyházi zenekincs közeledik befejezéséhez, újból és újból felhívjuk ezen kiválóan az egyház érdekeit szolgáló műre t. olvasóközönségünk, a lóti. papság és kántor urak figyelmét. Erre más érdek nem sarkal, mint az, hogy az isteniszteletek alatt e hazában az ének és orgonajáték is visszatérközze azt a vallásos mély buzgalmat, a mely át kell hogy hassa a hívő szívét, midőn Isten csarnokába, a templomba lép. Ara füzetenként megrendelve 5 korona. Egy-szerre megrendelve füzött példányokban 16 korona a t. szerzőnél Esztergomban. Resch L. Gy.

* *A fl. hitelemző* és tek. taító uraknak szíves tudomására hozom, hogy a kath. sajtó osztatlan elismerésével fogadott és ma már 300 példányban közkézen forgó: „Hitelem-zői vezérkönyv a népiskolák hitelemzői számára“ című 2 kötetes és egyhm. hatósági jóváhagyással kísért munkám még kapható és pedig 2 külön, diszes kötetbe köteté nálam 14 K. bolti ár helyett 8 kor. beklüldéae esetén bérmentes szállítással, füzve pedig 5 korona árban a Szent-István-Társulatnál Budapesten.—Somogy-Szent-Lászlón, 1902. hóban. Gosztonyi Jéud plébános.

* *A testgyakorlás története.* Irta Szemző Lajos. Ezt a kis könyvet érdeklél forgathatja akárki is, mert a mennyire betedfél iven lehetséges mindent összefoglal, a mi az ókortól kezdve maig a testgyakorlás fejlődéséhez tartozik. Első sorban a férfi és nő tornatanítójelöltek szükségletét tartotta szem előtt a szerző, a ki első rangu szakember s a tanítóképző tanára; főleg a görögök és rómaiak testedzésével, az ujkori tornázással, a játékokkal stb. foglalkozik, bőven kiterjeszkedve a hazai viszonyok történetére. A derék paedagogiai műben a régiebb és újabb karok testgyakorlatát szemlélhető képek is vannak. A Légrády Testvérek kiadásában most megjelent könyv ára 1 korona 60 fillér.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat. Felelős Szerkesztő: Zlamál Ágost.
Szerkesztőtársak: Eröss József, Kárpiss János, Péter János dr., Wagner Sándor.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulaféhvárt.